

Zesde Contourbiënnale in Mechelen

INSPANNING, OPPORTUNISME EN BELONING

Met haar zesde editie is Contour, de biënnale voor bewegend beeld in Mechelen, niet enkel groeide – noblesse oblige – maar ook volwassen geworden. Het zwaartepunt van de tentoonstelling ligt nu op één plek en zwermt niet langer uit over de stad – twee of drie satellieten niet te na gesproken. Samenwerking met andere biënnales plaatst het in een internationaal verband. Het legt de nadruk terug op de kunst en langs daar pas op de stad. Maar het maakt ook de evenementencultuur achter de biënnale beter zichtbaar.

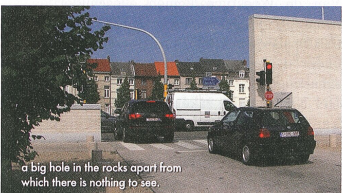
Pieter VAN BOGAERT

'Leisure, Discipline and Punishment'. Dat is de titel die de Deense curator Jacob Fabricius geeft aan zijn tentoonstelling: vrije tijd, discipline en straf. Bij die drie locaties horen ook drie locaties: een voetbalstadion, een kerk en een gevangenis. Daar komt nog een vierde locatie bij, een museum. De eerste drie locaties blijven eerder symbolisch: het zijn als het ware satellieten. Er is wel werk te zien, er werd zelfs nog meer werk geproduceerd, maar het gros staat in het museum Hof van Busleyden.

Deze tentoonstelling komt met een traktaat, door de curator besteld bij Anders Fogh Jensen, Deense filosoof en specialist in Michel Foucault. De compacte Contourpublicatie verklaart hoe de maatschappij voor de Franse filosoof functioneert als een gevangenis. De discipline waar die op steunt voert terug naar de Kerk van de vierde eeuw. Het gaat er telkens om te handelen volgens de regels en niet volgens de eigen behoeften. En dat leidt volgens Jensen dan weer naar het voetbal waarin de spelers een plan volgen met een bepaald doel.

PROCESSEN

De processen die Michel Foucault en Anders Fogh Jensen vinden in de maatschappij, introduceert Jacob Fabricius vervolgens in zijn tentoonstelling. In Hof van Busleyden kijkt je niet naast de scenografie. Een metalen stelling verdeelt de betonnen doos in verschillende delen en in twee niveaus. De stelling is ruw – de cement van de bouwwerf zit er nog op – en nogal wankel: als andere bezoekers passeren, voel je de constructie lichtjes bewegen. Dit is een tentoonstelling in de steigers.

Jos de Gruyter & Harald Thys, 'Het bruin van Mechelen', 2013, video still

Hetzelfde principe van de constructie, van het zichtbaar maken van processen, keert even nadrukkelijk terug in verschillende werken. De Zweedse Petra Bauer maakt een installatie met een boekje over de Ommegang die om de vijftiengintig jaar door Mechelen trekt. Het toeval wil dat de editie 2013 plaatsvindt tijdens het ope-

In Hof van Busleyden toont Sarah Vanhee een video waarop ze acht uur lang dezelfde gevangenismuur filmt terwijl koptelefoons de schreeuwen van de individuele gevangenen brengen. Het snijdt door merg en been.

ningsweekend van Contour. Bauer volgde het proces van de voorbereidingen en legt zo de verborgen agenda achter de regie bloot. Ze toont hoe dingen – de historische Ommegang in dit geval, die voor het eerst uitging in 1301 of 1308 – evolueren tot iets anders: de huidige Ommegang, met aandacht voor de nieuwe multiculturele maatschappij in Mechelen.

Sven Augustijnen maakt een gelijkaardige beweging. Voor 'Old News', een project dat Fabricius een tiental jaar geleden opstartte, las hij de krant van augustus 2011 tot augustus 2013, of van de vorige tot de huidige editie van Contour. Augustijnen focust daarin op de dood en de begrafenis van enkele belangrijke leiders in de recente geschiedenis: Khadafi, Havel, Kim Jong-il, Thatcher en Chavez. Fast Forward door het proces van de geschiedenis: je schrikt ervan hoe snel de tijd gaat en hoe snel nieuws oud wordt en vergeten.

Voor 'The Twelfth Man' maakt Paul Hendrikse een inventaris van kreten, slogans, gebaren van supporters bij KV Mechelen. Die brengt hij sa-

men in een compositie die hij vervolgens laat uitvoeren door drie van die supporters. Naast de video van die heropvoering toont hij ook de partituur: die maakt het proces leesbaar. De Amerikaanse Liz Magic Laser vond in de gevangenis een reeks posters van gevangenisfilms. Fragmenten uit die films toont ze op een monitor terwijl Lisbeth Gruwez de bewegingen van de personages nadanst op een groot scherm ernaast.

THEATER VAN HET LEVEN

"Theater van het leven", zo noemt Fabricius de postkaarten en foto's uit Mechelen die hij vond in een antiekwinkel. Hij ontdekte er ook het werk van de Mechelse kunstenaar Gustaaf De Bruyne. Zijn vitrine met postkaarten is niet echt bijzonder. En dat werk van De Bruyne eigenlijk ook niet. Maar het zegt wel veel over de aandacht van de Deense curator voor de stad waarin hij werkt én voor het theater. Je herkent het al in Petra Bauers werk rond de Ommegang: het is een bijzondere vorm van Mechels straattheater. Ook het boekje dat ze maakte bij haar video leest zeer theatraal, met de regisseur, de assistent, de naasters en andere medewerkers als lokale acteurs en een koor van internationale critici dat tussen de lijnen door commentaar geeft op het verhaal. Het theatrale van de herenscenering zit in al het werk van Alejandro Cesarco of Keren Cytter. Het zit in het werk van Paul Hendrikse en dat van Judith Hopf. Liz Magic Laser liet twee jaar geleden achtervolgingen uit filmklassiekers naspelen door acteurs die zich bewogen tussen het publiek op een tribune op Times Square. Agnieszka Polska geeft haar acteurs maskers van overleden kunstenaars. En Marinella Senatore vertelt het verhaal van een experimentele schoolgemeenschap door middel van dans, drama en beweging.

DE GEVANGENIS IS GESLOTEN

In een bijzonder krachtige performance tijdens de opening van Contour schreeuwt Sarah Vanhee zich de longen uit het lijf voor de muren van de gevangenis. Ze schreeuwt voor de gevangenen, om ze te bedanken voor de kreten die zij schonken aan haar werk. Maar ze richt zich ook tot de drie (!) directeurs van de gevangenis, die het haar niet echt makkelijk maakten. Het probleem is dat schreeuwen, in tegenstelling tot pakweg zingen, niet past binnen de normen van de gevangenis. Probeer het zelf: schreeuwen geeft een bevrijdend gevoel; het tilt de gevangene voor even over de discipline van de opsluiting. In Hof van Busleyden toont Vanhee een video waarop ze acht uur lang dezelfde gevangenismuur filmt terwijl koptelefoons de schreeuwen van de individuele gevangenen brengen. Het snijdt door merg en been.

Ook de nieuwe video van Jos De Gruyter en Harald Thys had een werk voor de gevangenis moeten worden. Zij kozen ervoor om zich helemaal terug te trekken uit de instelling. In de plaats komt 'Het bruin van Mechelen': hun toeristische film over Mechelen met toeristische teksten over elders. De video laat zich bekijken als een eigenzinnige en langgerekte film over de stad, met beelden van haar pleinen, haar straten en natuurlijk – het zouden Thys en De Gruyter niet zijn – haar auto's.

Sarah Vanhee, 'I Screamed and I Screamed and I Screamed', 2013, video still, photo Sven Goyvaerts

DROOM EN WERKELIJKHEID

De gewijzigde projecten van Jos De Gruyter en Harald Thys en dat van Sarah Vanhee maken nogmaals die structuren zichtbaar tussen droom en werkelijkheid. Het zet deze tentoonstelling in zijn blootje. Op zo'n moment zetten inspanning, opportunisme en beloning zich in de plaats van de ontspanning, discipline en straf waar het allemaal mee begon. Dat is niet noodzakelijk negatief. Het toont de creativiteit achter de onderneming. Hetzelfde geldt voor de drastische reductie van het aantal locaties. Door te focussen op één centrale plek waar al die ideeën over de stad samenkomen, wordt het aandeel van de stad net groter. Het toerisme is minder verdoken, maar wordt duidelijk gethematiseerd zoals in het werk van De Gruyter & Thys of dat van Petra Bauer. Het werk oogt minder pretentieve. Het verlegt de aandacht naar wat de essentie moet zijn: de kunst.

Wel vreemd is dan weer die Europese samenwerking. Werken geproduceerd voor de biënnales van Göteborg, Liverpool of Ljubljana (van o.a. Keren Cytter, Agnieszka Polska of Marinella Senatore) staan hier wat verloren tussen de rest. Ik kan me hetzelfde voorstellen bij Petra Bauers werk over de Mechelse Ommegang dat gepresenteerd zal worden in die andere Europese steden. Hier loopt de vervaging van die al vage lijn in de tentoonstelling uit de hand. Hier verschuift de nadruk naar de kunst als evenement.

Contour, zesde Biënnale voor Bewegend Beeld tot 3 november in Hof van Busleyden, Frederik de Merodestraat 66, Mechelen. Open do-or van 10-17 u., za-so van 10-18 u. www.contour2013.be